

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in sprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davak posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

Razmišljanje o stanovski zavesti

Doba, ki jo preživljamo, je resna preizkušnja trdnosti značajev, je šola samozavestnih in odpornih ljudi, je vzgoja članov človeške družbe z odločnimi pogledi v bodočnost. V tej dobi se pač najlaže in najbolj presodi kvaliteta članstva posameznih stanovskih društev in organizacij in natančno ugotovijo in ocenijo njihova stanovska zavest in njihova sposobnost in volja požrtvovalnega sodelovanja pri vseh skupnih stremeljenjih za dosego boljše in lepše bodočnosti za stan kot celoto. Težko je doprinalati gmotne žrtve ter prispevati tudi z delom in ne stremeti za osebnimi koristimi. — Še težje je to v času, ko nas draginja duši in preti povsem uničiti naše družine, nam onemogoča tudi najskromnejše preživljanje in preti sproletarizirati vse javne nameščence. — Takj časi predstavljajo za članstvo vseh in tudi naše organizacije najtežjo preizkušnjo pravilnega razumevanja kolektivne borbe celotnega stanu. Individualnih okoriščanj taka borba ne pozna in jih tudi v vsakem konkretnem primeru odklanja. Interesi stanu kot celote so ji vodila misel in uveljavljanje teh — njen smoter. Borba za poštenje in pravičnost v presoji zahtev, ki jih postavlja stan na odločujoče činitele, je pri tem edini pravilni vodnik do začrtanega smotra. Za vse to pa je med članstvom potrebno — pravo razumevanje in pripravljenost za požrtvovalno sodelovanje.

V časih, ki ne predstavljajo velikih preslavljev, ko tudi niso ogroženi interesi mnogih posameznih članov organizacije, in ko se kolektivna borba stanu odraža le v stremeljenju za splošnim izboljšanjem obstoječega položaja in ne tudi v zahtevah po korekturah, tedaj mnogi z lahkoto prenašajo žrtve za celoto, za borbo, ki jo razumejo ali vsaj odobravajo. Ko pa se naenkrat znajdemo v položaju, ko vsaka najmanjša gmotna žrtev pri posamezniku pomenja pritrgovanje od najnujnejših izdatkov za preživljanje, tedaj je postavljena prava stanovska zavest na tehtnico. Ni vsakdo zmožen žrtve — najmanj pa žrtve v trenutku, ko nima od tega pričakovati osebnih koristi.

Pri pravilnem pojmovanju organizacije pa ne gre samo za gmotne žrtve, ki naj jih članstvo doprinala za celoto, da omogoči borbo za skupne interese, gre marveč tudi, in to v prvi vrsti, za moralno oporo, ki jo vsak posamezni član lahko nudi svoji organizaciji. Visoko stanovsko zavest izpričuje tisti član, ki ob vsaki priliki s polnim razumevanjem podpira stremeljenje svoje stanovske organizacije. S svojim zanimanjem za vse delo in za vsa stremeljenja po dosegi končnega smotra vseh interesov, s svojim aktivnim in iniciativnim sodelovanjem pri vseh ukrepih in pri vsem delu in tudi s konstruktivno kritiko, nudi organizaciji veliko moralno oporo v trenutkih, ko se ta zavzema za koristi celotnega stanu. In prav današnja doba nas postavlja v položaj, da moramo še prav posebno naglasiti potrebo po takim razumevanju članskih dolžnosti do našega udruženja.

Učiteljska organizacija v Sloveniji je preživela že silno težke čase. Od prvih skromnih začetkov združevanja v posameznih okrajih pred 70 leti, je le s težavo prispela v tir pravičnega in normalnega razvoja. Preživeti je morala razne začetne krize in pretresljuje. Toda število članstva v njej se je dvigalo — stanovska zavest je polagoma zajela ogromno večino učiteljstva in zato je naraščalo število učiteljskih društev. Vzgoja stanovske zavesti, posredovane z lastnim tiskom, je dobro napredovala in istočasno se je tudi boljšala kvaliteta članstva. Smisel za kolektivno borbo za izboljšanje položaja učiteljstva, za dvig slovenskega šolstva, postaja vodilo pri vseh stremeljenjih v komaj porajajoči se borbi za skupne stanovske interese. Toda ta borba je bila v raznih dobah različna, kajti vsaka doba je odraz družbe in njenega ustroja. In prav učiteljska organizacija je vedno skušala premagati konservativnost družbe in jo v pogledu šolstva pripraviti na razne reforme, ki jih je duh časa od nje zahteval. Mnoga stremeljenja in prizadevanja so uspela. Toda prav ta prizadevanja in s težavo priborjeni uspehi — vse to je pripomoglo k dvigu učiteljske organizacije, da se je lahko uveljavljala z večjim ali manjšim poletom, kar je bilo vedno odvisno od članstva, njegove gmotne in moralne opore, njegove iniciativnosti in njegovega sodelovanja.

Toda nova doba nam nalaga nove naloge. Ne smemo zaostajati za družbo, marveč ji moramo biti s svojim delom in s svojimi smotri kazipoti. Ako je uspelo združenemu učiteljskemu stanu premagati najkervarnejše presodke proti normalnemu razvoju šolstva, morajo v bodoče uspeti tudi sedanja naša stremeljenja, pripraviti javno mišljenje in vse one, ki ga zastopajo in predstavljajo, da pravilno vrednotijo učitelja in učiteljski stan, da mu pomagajo v hotenju, dvigniti šolstvo in stan na raven, ki bo ustrezala potrebam današnje dobe, da varujejo njegovo avtoriteto med ljudstvom, kajti danes je to potrebno bolj nego kdaj koli prej. In prav zaradi tega, ker smo v dobi, ki nalaga našem stanu zavedka in odgovorna bremena, se moramo zavedati, da bo pod takimi bremenji vsak posameznik omagal — stan kot homogena celota združen v svoji organizaciji pa bo z lahkoto prenašal vsa ta bremena in premagal vse težave, ker se bo zavedal, da ga čakajo uspehi, za katere se bori. Toda k tej homogenosti je potrebna nezlomljiva stanovska zavest in pripravljenost pri vseh hotenjih, sodelovati in doprinalati tudi žrtve.

Ko bo imela naša organizacija vse, ali vsaj ogromno večino članstva prežetega s temi in takimj vršinami, bo lahko postavljala imperativne zahteve povsod, kjer danes tega ne more. — Takrat bo tudi njeno stališče do družbe povsem drugačno nego danes.

Problem pomanjkanja učnih moči na slovenskih šolah

V raznih krajih naše ožje domovine je precej občutno pomanjkanje učiteljstva na ljudskih šolah. Posebno občutno je to pomanjkanje v Prekmurju in raznih obmejnih krajih, kjer so morali šole celo za neko dobo popolnoma zapreti ali pa se vrši pouk izmenično en dan ta razred, drugi dan drugi itd., ker se pač ena ali dve učni moči ne moreta razdeliti na tri, štiri ali celo pet oddelkov istočasno.

Tako pomanjkanje učnih moči nikakor ni v korist šoli in vzgoji za bodočnost našega naroda, ampak je to rak rana, ki jo je treba temeljito izlečiti in to nepristransko in hitro. Zlasti v krajih, kjer je naš živelj potreben prav temeljite vzgoje, kjer se še niso zacelile rane sto in stoletnega suženstva in zatiranja, bi moral problem osnovnošolske vzgoje in pouka biti vsenaroden problem, ki zasluži vsjo pozornost, vztrajnost in natančnost, in tam ne bi smelo primanjkovati učnih moči, kajti tako pomanjkanje je vedno povod ne temeljite vzgoje.

Če pogledamo nekoliko nazaj, bomo videli, da ta problem pomanjkanja učnih moči, korenini prav za prav v neekonomski razdelitvi učnih moči, izvira tudi že iz časov, ko je nameščanje zastalo in je mlajše učiteljstvo preživljalo najkrutejše udarce, kakor ga menda ni nobeden drug stan pri nas.

Takoj po preobratu je bilo pri nas občutno pomanjkanje uradništva sploh, zato se je nameščalo vse, kar je imelo del pogojev, potrebnih za taka mesta. Marsikateri učitelj je pozneje delal zrelotni izpit, ko so naša številna učiteljišča že začela proizvajati nov učiteljski naraščaj, vzgojen v novem duhu. Številne slovenske šole so polagoma, leto za letom, dobivale nove učne moči; mesta, ki so bila prazna, so se v teku leta zasedla, dočim je bil učiteljišč prihajal vsako leto kader novega učiteljstva. Imeli smo tako zvano hiperprodukcijo učiteljskega naraščaja, za katerega ni bilo več najti novih mest, ker pač za ta mesta ni bilo kredita in to kljub temu, da je še danes v Sloveniji mnogo krajev, kjer bi bila osnovna šola potrebna, pred vsemi drugimi.

To hiperprodukcijo je bilo treba zajeziti, seveda na škodo mladine, ki je hrepenela po delu za narod.

Namesto da bi se sukcesivno ta problem hiperprodukcije uredil, so posegli po radikalnih ukrepih, ki so kruto prizadeli tiste učiteljske generacije, ki so jih zajeli že na pragu vstopa v poklicno delo.

Uvedba 5. letnika l. 1930. je bil prvi zasilni ukrep, tako da so naša učiteljišča eno leto bila brez maturantov. Potem so ukinitili učiteljišče šol. sester ter žensko učiteljišče in združili obe v učiteljsko šolo. S tem se je zmanjšalo število gojencev. Nadalje so celo eno leto ukinitelj sprejemanje v prvi letnik tako, da so nastale pri šolanju učiteljskega naraščaja občutne vrzeli. To pa še ni vse! Ukinjenje so bile od l. 1931. do l. 1934. vse namestitve, tako da je učiteljski naraščaj kljub temu, da je imel v žepu namesto zrelostnega spričevala »diplomo«, bil brez namestitve in brez kruha kljub temu, da so na našem podeželju šole čakale na novonameščene učne moči. S tem je bila prizadeta huda škoda našem šolstvu, mladi učiteljski generaciji pa je bila zagrenjena pot v življenje.

Tu koreninijo prve osnovne sedanjega pomanjkanja učnih moči na naših šolah, ker so bili ukrepi za omiljenje učiteljske hiperprodukcije preradikalni in so ostali v veljavi do lanskega leta, ko je v Sloveniji že manjkalo okrog 5000 učnih moči.

Leto 1934. in 1935., ko so bili nameščeni vsi oni abiturienti, ki so čakali na namestitve, se je komaj pokazala pogreška teh radikalnih ukrepov, a bilo je prepozno in nihče se tudi ni znešel, da bi v prid učiteljstvu in šoli popravil te osnovne pogreške, storjene v naglici.

Sledil je še en udarec, v katerem lahko tudi iščemo vzrok pomanjkanja učnih moči na

teto med ljudstvom, kajti danes je to potrebno bolj nego kdaj koli prej. In prav zaradi tega, ker smo v dobi, ki nalaga našem stanu zavedka in odgovorna bremena, se moramo zavedati, da bo pod takimi bremenji vsak posameznik omagal — stan kot homogena celota združen v svoji organizaciji pa bo z lahkoto prenašal vsa ta bremena in premagal vse težave, ker se bo zavedal, da ga čakajo uspehi, za katere se bori. Toda k tej homogenosti je potrebna nezlomljiva stanovska zavest in pripravljenost pri vseh hotenjih, sodelovati in doprinalati tudi žrtve.

Ko bo imela naša organizacija vse, ali vsaj ogromno večino članstva prežetega s temi in takimj vršinami, bo lahko postavljala imperativne zahteve povsod, kjer danes tega ne more. — Takrat bo tudi njeno stališče do družbe povsem drugačno nego danes.

podeželju. Ta udarec je ukinitve učiteljske stalnosti na službenem mestu.

Učiteljstvo se je po uveljavljanju tega zakona o ukinitvi stalnosti vedno selilo iz kraja v kraj. Ne oziraje se na potrebo ali, če je sploh prosto mesto, so se vršile premostitve in sicer na škodo šole in učiteljstva. V mestih so se ustanavljali novi oddelki, če je bilo potrebno ali ne, samo da je nekdo lahko dobil lepše mesto, dočim na podeželju ni bilo učnih moči niti za temeljne oddelke, še manj pa za vzorednice. Taki in slični primeri so se dogajali in šola je trpela in še trpi na posledicah teh neupravičenih premostitev.

Še ena zadeva je s tem v zvezi in sicer razpisi mest. Razpisujejo se le slaba mesta, za katera ni prosilcev, novincev pa tudi ni toliko, da bi jih z njimi mogli zasedati. Če pa je tako mesto kdo dobil brez lastne volje, pa se je tisto mesto že označilo s posebnim pridevkom. In danes imajo tak pridevek celo Prekmurje, Bela Krajina in vsi obmejni kraji na Kozjaku in drugod, kjer so bila ta mesta stalno razpisana, a druga ne. Pri nameščanju in premeščanju naj bi veljalo načelo, da naj vsak učitelj poskusi nekaj časa svoja učiteljevanja nekaj slabih mest, potem pa naj se mu polagoma da boljše mesto, tako da ne bo

Vaški učitelj na delu v kmečki nadaljevalni šoli

Delo v kmečki nadaljevalni šoli v zimskih mesecih je delovno področje, ki z ozirom na današnje potrebe strokovne in splošne izobrazbe kmečke mladine kliče v vsakem podeželskem kraju po vnetem učitelju delavcu.

Slovenski učitelj je bil v preteklosti za delo v raznih kulturnih društvih našega podeželja večkrat nagraden z nerazumevanjem in preganjanjem. Pri izobraževanju kmečke mladine v kmečki nadaljevalni šoli mu je to gotovo prihranjeno. Sodobno zajeto delo na tem področju mu razširi duševno obzorje in ustvari trajne plodne vezi z vsjo pošolsko mladino ter mu pripomore do vzgojnega delovanja v vaškem občestvu. Vezi s tovariši, ki delujejo na istem področju, so mu v krepko oporo, da laže zmaguje težave in ovire. Varujejo ga tudi enostranosti in pomagajo k pravilnejšemu pojmovanju sodobnih problemov vaškega življenja.

Kmečko nadaljevalno šolstvo pri nas še ni v zakonom urejeno. Okvir organizacije in dela določa pravilnik. V svojih določbah v polni meri upošteva razmere naših podeželskih krajev. Pravilnik dopušča učitelju mnogo svobode in s tem omogoča prožnost delavnosti, s katero se loteva ustanovitve in dela v kmečki nadaljevalni šoli. Od učiteljeve pravilne ocenitve lokalnih razmer, pritegnitve mladine in smotrne vključitve lastnih sil so v veliki meri odvisni ustanovitve, obstoj in delo vsake kmečke nadaljevalne šole.

Delo v ljudski šoli je točno določeno po učenem načrtu in številnih odlokih, ki mnogokrat do podrobnosti usmerjajo potek dela v razredu. Uradno vestnega učitelja to lahko dokaj vtenuje v njegovem sproščnem in po dani situaciji narekovanem šolskem delu. Pri pouku v kmečki nadaljevalni šoli je cenjena predvsem učiteljeva sproščenost in ambicija. Le na ta način bo trajno družil pošolsko mladino in jo vodil preko skupnega duševnega dela in doživljanja k vrednejšemu uveljavljanju pri delu na domu in v družbi.

Za uspešno delo med kmečko mladino v okviru kmečke nadaljevalne šole je učitelju potrebna dobra priprava. Ustanovitev take šole ali pripravljalnega tečaja mora pripraviti s spoznavanjem krajevnih razmer, s pozitivnim uveljavljanjem v domačem vaškem občestvu, z vzbujanjem zanimanja za nadaljnjo izobrazbo med kmečko mladino, s poznavanjem kmetijskih panog in z ustvaritvijo stika s tovariši, ki na tem področju že delujejo. Vključiti naj se v občestvo učiteljev kmečkih nadaljevalnih šol.

Učitelj, ki ne doživlja samo svojih osebnih težav in nadlog, ampak tudi borbo za življenjski obstoj in napredek pri svojih vaščanih, bo najlaže svoje sposobnosti in sile uveljavljal v toku dogajanj na vasi. S fanti si bo ustvaril vezi, ki bodo njih mladostno silo usmerjale k skupnosti koristni dejavnosti.

Že pred ustanovitvijo kmečke nadaljevalne šole ali pripravljalnega tečaja naj fantje dožive, da jim učitelj dobro pomaga do novih spoznanj in vrednot, ki jim koristijo in store dobo mladost prijetnejšo in lepšo. Lepa pesem, režiranje predstave, aktualno predavanje, vesel skupen izlet, širjenje dobre knjige, doživet razgovor — vse to so sredstva, ki vodijo do ustvarjanja medsebojnih vezi in spoznavanja med kmečkimi fanti in učiteljem. Učitelj z odprto dušo bo ob ugotavljanju kra-

pri tem eden ali drugi zapostavljen in se čutil manjvrednega.

Vsak poklic ima tudi svoje težave, a te težave naj bi občutili vsi brez izjeme.

Ker pa je marsikdo obsojen, da ne more priti s slabšega mesta na boljše kljub temu, da bi ga bil potreben, se pa poslužuje drugih poti. Baš iz tega vidika moramo tudi presojati beg na pedagoške in druge šole, ki je postal nprav v poslednjih letih močan tako, da se iz učiteljskih vrst ustvarja nov kader hiperprodukcije meščanskošolskega učiteljstva, dočim osnovna šola trpi na pomanjkanju učnih moči.

Iz te zagate moramo na vsak način priti, a ukrepi ne smejo biti zopet preradikalni. Skrajšanje pouka v V. letniku bo le nekoliko zboljšalo to stanje. Tudi abiturientski tečaji, ki so se letos uvedli, ne bodo mogli zadovoljiti vseh. Tisti, ki bo končal tak tečaj bo brezdvomno, kar se tiče pedagoške prakse, manj podkovan, kakor pa tisti, ki si prisvaja prakso, 3 leta na učiteljišču.

V teh najrazličnejših problemih lahko iščemo vzrok pomanjkanja učnih moči na podeželju, zato je treba ta problem regulirati in sicer tako, da bo to v korist naši ljudski šoli, našem narodu ter tudi ugledu učiteljskega stanu.

Zato so najrazličnejše zahteve JUU po reorganizaciji najrazličnejših šolskih vprašanj in problemov popolnoma utemeljene, ker so le v prid našem ljudskemu šolstvu.

V-ar

jevnih razmer odkril in uporabil najprimernejši način vključitve sebe kot vzgojitelja v dane prilike. Ko bo to vključitve čutil in doživel kot on tudi vsak kmečki fant okoliša in starši, je že ustvarjena prirodna osnova za nadaljnje učiteljevo delo predvsem za razgibanje ljudske duševne sile k potrebnemu skupnemu delu.

Način spoznavanja vaških razmer je danes še povsem odvisen od učiteljeve osebnosti. Nekateri tovariši segajo k temu delu z notranjim ognjem in voljo po spoznanju vsega otrokovega kot tudi krajevnega miljeja. Mnoge dovede slučajno doživetje vaše bede, trdote življenja, obupne slike borbe za obstoj do potrebe, poseči še globlje v vaško dogajanje.

Sistematično delo za raziskovanje življenjskih razmer našega otroka in njegovega okolja vrši Učiteljski pokret. Škoda, da ni odsek delu in ustanavljanju delovnih edinic posvetil večje pozornosti, saj bi se le po skupnem izmenjavanju misli in ugotovitev v mladih učiteljih ustvarjali času ustrežajoči vidiki za delo v danih razmerah. Kriki njihovega notranje doživljanja razočaranja, ki je posledica prepada med v šoli dobljeno stvarjo o življenju in stvarnim življenjskim stanjem današnje dobe, bi se potem ne končali s stalno otožnim vzdihom o vsemočnem udarcu usode, ampak z rastjo volje po novi usmeritvi in novem, življenjsko pravilnejšem dojetem idealizmu.

Pri ugotavljanju življenjskega stanja naše vasi ločimo načrtno zbiranje in urejanje najrazličnejših podatkov ter slučajnostna opažanja in ugotovitve. Zdržitev obeh metod dela daje najjasnejšo sliko dejanskega stanja. Ker je z zbiranjem podatkov mnogo dela, preden dospemo do zaključkov, naj bi se vsak učitelj v večji meri posluževal vsaj drugega načina dojemanja vaških razmer. Da pa bo dojete vsebine pravilno uvrščal in ocenjeval, mu je ob njih potrebno stalno razširjevanje in poglobljanje svojega življenjskega nazora. Učitelj, ki to vrši, bo kmečko nadaljevalno šolo najpozitivneje vključil v območje vaškega življenja.

Z ustvaritvijo delovnih krožkov bi si učitelji kmečkih nadaljevalnih šol ustvarili večjo medsebojno delovno povezanost. Tovariši, ki imajo pri delu večje uspehe in boljše ugotovitve, bi ostalim mnogo pomagali. Na-

Dosebina:

Razmišljanje o stanovski zavesti.
Problem pomanjkanja učnih moči na slovenskih šolah.
Vaški učitelj na delu v kmečki nadaljevalni šoli.

Skrb CMD za naše šolstvo.

Solske kuhinje.

UČITELJSKI POKRET: Z novimi vidiki k šolskemu delu. — Uspeh zadruge »Ivan Filipović«.

LISTEK: Odprta noč in dan so groba vrata...

Splošne vesti. — Iz listov. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Stanovska organizacija JUU. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Novosti na knjižnem trgu.